

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้เปิดดำเนินการด้านการเรียนการสอนโดยมีวัตถุประสงค์ของการผลิตบัณฑิต เพื่อการพัฒนาประเทศชาติและท้องถิ่นภาคเหนือ ปัจจุบันคณะวิชานี้ได้ผลิตบัณฑิตออกสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น และกลายเป็นคณะวิชาที่ผลิตบัณฑิตออกสู่ตลาดแรงงานมากที่สุดคณะหนึ่ง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ และมุ่งศึกษาติดตามสถานการณ์การทำงานการนำความรู้ความสามารถที่ได้รับจากการเรียนการสอนของสถาบันไปใช้ในการทำงาน รวมถึง การประเมินความรู้ความสามารถ และในการทำงานของบัณฑิตซึ่งข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายการจัดการศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การทำงานของบัณฑิตคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพบัณฑิตคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระหว่างสาขาวิชาเอก
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพบัณฑิตคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระหว่างที่สอบคัดเลือกเข้าศึกษาโดยระบบโควตาภาคเหนือ และทบวงมหาวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้คือ

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บัณฑิตคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่สำเร็จการศึกษาในปี 2525-2529 โดยศึกษาเฉพาะบัณฑิตที่ได้อ่านทำเท่านั้น
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์บัณฑิต สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการติดตามผลบัณฑิต ภายใต้การให้คำปรึกษาและตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นได้นำไปสัมภาษณ์บัณฑิตคณะมนุษยศาสตร์ ที่ทำงานอยู่ในเขตอำเภอเมือง เชียงใหม่ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาปรับปรุง

และเพิ่มเติมแบบสอบถาม ให้มีความสอดคล้องกับสภาพและลักษณะของบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนด้วยกันคือ

- 2.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 เพื่อให้ได้ข้อมูลและภูมิหลังทางการศึกษาของบัณฑิต
- 2.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลและความคิดเห็นด้านหลักสูตรและการสอน ได้แก่ รายวิชาต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการทำงาน อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมนักศึกษา ปัญหาขณะศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมถึงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบัณฑิตต่อลักษณะอาจารย์ผู้สอนที่ดี โดยแนกตามสาขาวิชาเอกและวิธีการสอบคัดเลือกเข้าศึกษา
- 2.3 แบบสอบถามตอนที่ 3 เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านสภาพการทำงานของบัณฑิต รวมถึงการเปรียบเทียบความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะในการทำงานของบัณฑิต 10 สาขาวิชาเอก โดยจำแนกตามสาขาวิชาเอกและวิธีการสอบคัดเลือกเข้าศึกษา

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Sciences) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 3.1 วิเคราะห์ภูมิหลังทางการศึกษาของบัณฑิต โดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ
- 3.2 วิเคราะห์ข้อมูล และความคิดเห็นของบัณฑิตต่อหลักสูตรและการสอนของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- 3.3 วิเคราะห์สภาพการทำงาน ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะในการทำงานของบัณฑิต โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- 3.4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นของบัณฑิต ด้านคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนที่ดี ความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะในการทำงานของบัณฑิต จำแนกตามสาขาวิชาเอก และวิธีการสอบคัดเลือกเข้าศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) ซึ่งทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่ โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffé) และการใช้ค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

1. ภูมิหลังและสภาพทางการศึกษา พบว่า
 - 1.1 บัณฑิตร้อยละ 80 สำเร็จการศึกษามาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในสังกัดรัฐบาล ร้อยละ 53.5 ของบัณฑิตมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ และร้อยละ 34.5 อยู่ในภาคกลาง ร้อยละ 5 อยู่ในภาคใต้ ร้อยละ 3 อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และไม่ระบุ ร้อยละ 4

1.2 บัณฑิตร้อยละ 53.5 ได้สอบคัดเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยระบบทบทวนมหาวิทยาลัย ร้อยละ 45 โดยระบบโควตาภาคเหนือ และไม่ระบุ ร้อยละ 2.5 บัณฑิตที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 28) เข้าศึกษาและสำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 78.9 บัณฑิตมีอายุอยู่ระหว่าง 24-26 ปี (ร้อยละ 49) รองลงมา มีอายุ 27 - 29 ปี (ร้อยละ 34.5) 21-23 ปี ร้อยละ 14.5 30-31 ปี ร้อยละ 1.33 ปีขึ้นไป ร้อยละ 1.5 และไม่ระบุ ร้อยละ 0.5

1.3 บัณฑิตร้อยละ 47 มีระดับคะแนนเฉลี่ยเมื่อสำเร็จการศึกษา 2.41-3.00 รองลงมาคือ 2.00-2.40 (ร้อยละ 42) โดยมีผู้ได้รับคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 3.00 น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11 บัณฑิตได้ใช้เวลาในการศึกษาและสำเร็จการศึกษาดตรงตามกำหนดเวลาถึงร้อยละ 82.5 โดยอย่างน้อยได้ผ่านการศึกษามากกว่าร้อยละ 2 - 3 ภาคการศึกษา

2. ข้อมูลและความคิดเห็นของบัณฑิตต่อหลักสูตรและการสอนของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า

2.1 บัณฑิตร้อยละ 69 ได้ใช้ความรู้จากสาขาวิชาเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน รองลงมาได้ใช้ความรู้จากวิชาโท ส่วนวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานน้อยที่สุด คือ วิชาเลือก และวิชาบังคับพื้นฐานทั่วไปตามลำดับ ด้านรายวิชา (Course) พบว่า รายวิชา PSY103 (General Psychology) เป็นรายวิชาที่มีประโยชน์ต่อการทำงานของบัณฑิตเกือบทุกสาขาวิชา เช่นเดียวกับรายวิชาในสาขาวิชาเอกของบัณฑิตเอง ส่วนรายวิชาที่มีประโยชน์ต่อการทำงานน้อยที่สุด บัณฑิตส่วนใหญ่ตอบว่า รายวิชา HIST103 (A Survey of World Civilization I) HIST104 (A Survey of World Civilization II) และ MATH100 (The Development of Mathematics) ด้านรายวิชาที่ทันสมัยที่สุดนั้นบัณฑิตทุกสาขาวิชาเอกมีความเห็นว่า คือรายวิชาในสาขาวิชาเอกของตน และมีข้อน่าสนใจที่บัณฑิต 5 สาขาวิชาเอก คือ จิตวิทยา บรรณารักษศาสตร์ ปรัชญา ภาษาฝรั่งเศส และภาษาอังกฤษ เห็นว่า รายวิชา PSY103 มีเนื้อหาวิชาที่ทันสมัยด้วย โดยมีรายวิชา HIST103 HIST104 และ THAI103 (Usage of Thai Language) เป็นรายวิชาที่ล้าสมัย

2.2 บัณฑิตร้อยละ 46.5 มีความคิดว่าเมื่อสำเร็จการศึกษา ตนมีระดับความรู้ความสามารถอยู่ในระดับดี ร้อยละ 42 อยู่ในระดับพอใช้ ร้อยละ 7.5 ยังต้องปรับปรุง มีส่วนน้อยที่ตอบว่า มีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 2.5) โดยขณะที่ศึกษาอยู่ในสถาบัน บัณฑิตร้อยละ 81 มีแหล่งความรู้ความสามารถจากการเรียนการสอนของสถาบัน รองลงมาได้จากการค้นคว้าเพิ่มเติมในท้องสมุค (ร้อยละ 68.5)

2.3 บัณฑิตส่วนใหญ่เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา 2-3 ครั้ง ใน 1 ภาคการศึกษา โดยมีเหตุผลในการขอเข้าพบเพื่อปรึกษาด้านวิชาการ (ลงทะเบียน บอกรับเพิ่ม ลดกระบวนวิชา เรียน) ร้อยละ 95.5

2.4 บัณฑิตร้อยละ 85.5 เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาของสถาบัน โดยเข้าร่วมกิจกรรมในระดับชมรมของคณะมากที่สุด (ร้อยละ 71.4) รองลงมาในระดับชมรมมหาวิทยาลัย และเมื่อได้ทำงานแล้ว บัณฑิตร้อยละ 45.5 เห็นว่ากิจกรรมนักศึกษามีประโยชน์ต่อการทำงานอยู่ในระดับพอใช้ ร้อยละ 34 เห็นว่าอยู่ในระดับดี ร้อยละ 6.5 เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย และร้อยละ 14 ไม่ระบุ โดยกิจกรรมนักศึกษาได้ช่วยให้บัณฑิตมีความสามารถ ในการปรับตัวให้เข้ากับงาน และเพื่อนร่วมงานได้ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ดี (ร้อยละ 76.9 และ 73.9) ตามลำดับ

2.5 บัณฑิตร้อยละ 65.5 มีปัญหาขณะศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในเรื่องการลงทะเบียนเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ไม่ได้ตามต้องการ รองลงมา คือ ปัญหาวิธีการสอนของอาจารย์

2.6 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านลักษณะอาจารย์ผู้สอนที่ดี จำแนกตามสาขาวิชา และวิธีการสอบคัดเลือกเข้าศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการตัดแปลงเนื้อวิชาให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีความแตกต่างกันที่ 0.05 โดยบัณฑิตกลุ่มสาขาวิชาเอก การสื่อสารมวลชน บรรณารักษศาสตร์ และบ้านและชุมชน เห็นว่าอาจารย์ผู้สอนที่ดีควรมีคุณลักษณะในด้านนี้ มากกว่าความคิดเห็นของบัณฑิตจากกลุ่มสาขาวิชาเอกภาษาไทย ภาษาฝรั่งเศส และภาษาเยอรมัน และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความคิดเห็นโดยทั่ว ๆ ไป พบว่าอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง และสูงมากในทุก ๆ ด้าน

3. ข้อมูลด้านสภาพภาพการทำงาน ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะในการทำงานของบัณฑิตสาขาวิชาเอกต่าง ๆ พบว่า

3.1 บัณฑิตร้อยละ 58.3 ใช้เวลา 1-3 เดือนในการหางานทำ ร้อยละ 23.6 ใช้เวลา 4-6 เดือน และร้อยละ 17.6 ใช้เวลามากกว่า 6 เดือน โดยมีบัณฑิตร้อยละ 44.5 ประกอบอาชีพเป็น พนักงานหรือลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 36.5 รับราชการหรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 17 ประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น เจ้าของธุรกิจส่วนตัว เกษตรกร เป็นต้น และไม่ระบุ ร้อยละ 2

3.2 บัณฑิตได้ทำงานอยู่ในภาคเหนือ ร้อยละ 43 อยู่ในภาคกลาง ร้อยละ 38 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 6.5 และภาคใต้ ร้อยละ 3.5 บัณฑิตได้ทำงานอยู่ในภูมิภาคอื่นของตน ร้อยละ 32.5 ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 30 ในเชียงใหม่ ร้อยละ 4.5 และกระจายกันปฏิบัติงานอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศ ร้อยละ 33 โดยบัณฑิตร้อยละ 65 ได้ทำงานอยู่ในเขตอำเภอเมือง ที่เหลือทำงานอยู่นอกเขตอำเภอเมือง

3.3 บัณฑิตร้อยละ 69.5 ได้ทำงานค่อนข้างตรงกับสาขาวิชาเอกของตน โดยร้อยละ 63 มีตำแหน่งงานเป็นพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ร้อยละ 15 ได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้างานหรือผู้บริหารระดับต้น ร้อยละ 9 ดำรงตำแหน่งหัวหน้างานหรือผู้บริหารระดับกลาง ร้อยละ 3.5 ดำรงตำแหน่งหัวหน้างานหรือผู้บริหารระดับสูง ร้อยละ 6 มีตำแหน่งหน้าที่อื่น ๆ และไม่ระบุ ร้อยละ 3.5

3.4 บัณฑิตส่วนใหญ่ มีรายได้ประมาณ 3,000-3,500 บาท รองลงมาคือ 3,501-4,000 บาท โดยมีระยะเวลาในการทำงานไม่ถึง 1 ปี และ 1-2 ปี ตามลำดับ ร้อยละ 51.5 ของบัณฑิตไม่เคยเปลี่ยนงานทำ ร้อยละ 30 เคยเปลี่ยนงานทำ 1 ครั้ง ซึ่งมีสาเหตุของการเปลี่ยนงานทำว่าได้งานใหม่ที่ดีกว่าเดิม มีรายได้ดีกว่าเดิม ตรงกับความสนใจ และตรงกับสาขาวิชาที่เรียน ตามลำดับ ด้านปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน บัณฑิตมีปัญหาภาระงานมากเกินไปเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือ รายได้น้อย

3.5 ผลการเปรียบเทียบความรู้ความสามารถในการทำงานของบัณฑิต จำแนกตามสาขาวิชาเอก และวิธีการสอบคัดเลือกเข้าศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่างกัน ยกเว้นความรู้ความสามารถด้าน การได้รับความเชื่อถือยอมรับจากเพื่อนร่วมงานของบัณฑิต มีความแตกต่างกันที่ .05 โดยบัณฑิตจากกลุ่มสาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ คิดว่าตนมีรู้ความสามารถในด้านนี้ มากกว่าบัณฑิตจากกลุ่มสาขาวิชาเอกการสื่อสารมวลชน บรรณารักษศาสตร์ และบ้านและชุมชน และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความคิดเห็นด้านความรู้ความสามารถในการทำงานของบัณฑิต 10 สาขาวิชาเอก พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง เฉพาะความคิดเห็นด้านความสัมพันธ์อันดีกับผู้บังคับบัญชา และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่ดีกว่าด้านอื่น ๆ

3.6 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะในการทำงานของบัณฑิต จำแนกตามสาขาวิชาเอก และวิธีการสอบคัดเลือกเข้าศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่างกันในทุก ๆ ด้านยกเว้น คุณลักษณะด้านความรอบคอบในการทำงานมีความแตกต่างกันที่ 0.05 โดยบัณฑิตจากกลุ่มสาขาวิชาเอกภาษาไทย ภาษาฝรั่งเศส และภาษาเยอรมัน คิดว่าตนมีคุณลักษณะในด้านนี้มากกว่าบัณฑิตจากกลุ่มสาขาวิชาเอกการสื่อสารมวลชน บรรณารักษศาสตร์ บ้านและชุมชน และบัณฑิตจากกลุ่มสาขาวิชาเอกจิตวิทยา ประวัติศาสตร์ และปรัชญา นอกจากนี้คุณลักษณะด้านการติดตามผลงานของตนเอง พบว่ามีความแตกต่างกันที่ 0.05 โดยบัณฑิตจากกลุ่มสาขาวิชาเอกภาษาไทย ภาษาฝรั่งเศสและภาษาเยอรมัน คิดว่าตนมีคุณลักษณะในด้านนี้มากกว่าบัณฑิตจากกลุ่มสาขาวิชาเอกจิตวิทยาประวัติศาสตร์ และปรัชญา และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความคิดเห็นโดยส่วนรวมแล้ว พบว่าอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง ยกเว้น ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ และการตั้งปัญหาและหาวิธีการแก้ไขปัญหาไว้ล่วงหน้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

3.7 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของบัณฑิตทุกสาขาวิชาเอกต่อหลักสูตรและการสอน อาจารย์ที่ปรึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน กิจกรรมนักศึกษา และบริการต่าง ๆ

ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีดังนี้

3.7.1 ด้านหลักสูตรและการสอน ควรปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันและการทำงาน

3.7.2 ด้านอาจารย์ที่ปรึกษา ควรมีความสัมพันธ์อันดีกับนักศึกษา เป็นที่ปรึกษาที่ดีทั้งในเรื่องการเรียนและการทำงานทำ

3.7.3 ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน ควรเพิ่มให้เพียงพอ และทันสมัย มีประสิทธิภาพ

3.7.4 ด้านกิจกรรมนักศึกษา ควรส่งเสริมให้นักศึกษามีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและลดกิจกรรมเพื่อความบันเทิง

3.7.5 ด้านบริการต่าง ๆ ของสถาบัน ควรเพิ่มบริการด้านหอพัก ปรับปรุงและเพิ่มเติมเอกสาร ตำรา หนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ภายในสำนักหอสมุดกลาง และห้องสมุดคณะ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภูมิหลังและสภาพภาพทางการศึกษาของบัณฑิต พบว่า บัณฑิตร้อยละ 53.5 มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ แสดงให้เห็นว่า ระบบการสอบคัดเลือกโควตาภาคเหนือช่วยให้โอกาสการศึกษาแก่นักเรียนในภูมิภาคนี้มากขึ้น สอดคล้องกับนโยบายการรับนักศึกษาเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยระบบโควตาภาคเหนือที่ต้องการส่งเสริมนักเรียนเรียนดีในเขตพัฒนาภาคเหนือ ให้เข้าศึกษาในสถาบันแห่งนี้ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2528 : 203) ถึงแม้ว่ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จะกำหนดจำนวนนักศึกษาที่สอบเข้าโดยระบบโควตาภาคเหนือไว้สูงสุดร้อยละ 50 ก็ตาม นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในภาคเหนือยังมีโอกาสสอบแข่งขันรวมเข้ามหาวิทยาลัยโดยทบวงมหาวิทยาลัยอีกครั้งหลังจากพลาดการสอบคัดเลือกโดยระบบโควตา จึงถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมและให้โอกาสที่ดีแก่นักเรียนในเขตภาคเหนืออีกประการหนึ่ง นอกจากนี้พบว่า บัณฑิตร้อยละ 78.9 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 21.1 เป็นเพศชาย ซึ่งให้เห็นว่าคณะวิชานี้เป็นคณะวิชาที่เพศหญิงนิยมเลือกศึกษามากกว่า ต่างจากคณะวิชาสังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีอื่น ๆ ส่วนประเภทของโรงเรียน พบว่า บัณฑิตจบจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสังกัดรัฐบาล ร้อยละ 80 แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดรัฐบาลมีประสิทธิภาพการเรียนการสอนอยู่ในเกณฑ์ดี ขณะเดียวกันจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดรัฐบาลมีอยู่อย่างแพร่หลายมากกว่าโรงเรียนราษฎร์ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีการจัดการเรียนการสอนอยู่ในเกณฑ์ที่ดีก็ตาม แต่ก็มีจำนวนน้อยกว่า ด้านสถานที่ตั้งของโรงเรียน พบว่าอยู่ในภาคเหนือ ร้อยละ 58 ซึ่งเป็นข้อมูลที่น่าสนใจ เนื่องจากว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการรับนักศึกษาเข้าศึกษาโดยระบบโควตาภาคเหนือ ที่ต้องการยกระดับคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาต่างๆ ในเขตพัฒนาภาคเหนือให้สูงขึ้น (มหาวิทยาลัย

เชียงใหม่ 2528:203)

2. จากการศึกษาด้านระดับคะแนนเฉลี่ยเมื่อสำเร็จการศึกษา พบว่าอยู่ระหว่าง 2.41 - 3.00 และสำเร็จการศึกษาตรงตามกำหนดเวลา ร้อยละ 82.5 โดยมีการลงทะเบียนเรียนการศึกษาภาคฤดูร้อนอย่างน้อยคนละ 2-3 ภาคการศึกษา จะเห็นว่าบัณฑิตใช้เวลาในการศึกษามากพอสมควร ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะมาตรฐานการศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง และมีบัณฑิตส่วนใหญ่ได้ใช้เวลาในระหว่างการศึกษาศึกษาภาคปกติไปร่วมกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งมีปริมาณสูงถึงร้อยละ 85.5 นอกจากนี้ก็อาจจะมีบัณฑิตบางกลุ่มที่ใช้เวลาในขณะศึกษาไม่เต็มที่ ด้วยเหตุผลส่วนตัวอื่นๆ เช่น ทำงานพิเศษ เทียบเท่า เป็นต้น บัณฑิตจึงต้องใช้เวลาในการศึกษาภาคฤดูร้อนเพิ่มเติมและเรียนซ่อมในรายวิชาที่สอบไม่ผ่าน เพื่อช่วยให้บัณฑิตสำเร็จการศึกษาตรงตามกำหนด และยังมีบัณฑิตบางกลุ่มที่มาลงทะเบียนเรียนในภาคฤดูร้อนตามคำชักชวนของเพื่อนฝูง เมื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างระดับคะแนนเฉลี่ยเมื่อสำเร็จการศึกษาและระดับความรู้ความสามารถเมื่อสำเร็จการศึกษาน่าจะมีความสอดคล้องกัน คือ บัณฑิตร้อยละ 46.5 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี และร้อยละ 42 อยู่ในระดับพอใช้

3. ด้านการใช้ความรู้ความสามารถจากสาขาวิชาเอกในการทำงาน พบว่า ร้อยละ 69 ของบัณฑิตได้ใช้ความรู้จากสาขาวิชาเอกเป็นประโยชน์ต่อการทำงานของตน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เขียวลักษณ์ ตียามารณ์ (2524) ที่ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการจัดดำเนินการสอนและการผลิตบัณฑิตคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าบัณฑิตเกือบทุกสาขาวิชาเอกได้ใช้วิชาเอกในการประกอบอาชีพมากกว่าร้อยละ 60 ยกเว้นบัณฑิตจากสาขาวิชาเอกประวัติศาสตร์และภาษาเยอรมัน ที่ใช้วิชาเอกในการทำงานน้อยกว่าร้อยละ 50 และผลงานวิจัยของ มุกดา ศรีรงค์ และคณะ (2525) ที่พบว่าบัณฑิตจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ทำงานตรงตามสาขาที่ตนได้เรียนมา นอกจากนี้ยังตรงกับผลการสำรวจภาวะการทำงานทำของของบัณฑิต รุ่นปี 2525 - 2526 ที่พบว่า บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยของรัฐทุกสาขาวิชาชั้น ได้ใช้ความรู้ที่เรียนมาโดยตรงร้อยละ 45.39 ได้ใช้ความรู้บางส่วนร้อยละ 30.69 และยังคงสอดคล้องกับการติดตามผลบัณฑิตในเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย มณีรัตน์ นิลโร (2520) การติดตามผลมหาบัณฑิตจิตวิทยา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย ทินวรรณ ยิ้มสวัสดิ์ (2522) และการติดตามผลบัณฑิตคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยพงษ์ศักดิ์ อังกลีทธิ(ม.ป.ท.) ที่พบว่าบัณฑิต และมหาบัณฑิตได้ทำงานตรงตามสาขาวิชาของตนเป็นส่วนใหญ่

ในรายละเอียดเกี่ยวกับรายวิชาที่มีประโยชน์ในการทำงาน บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ใช้รายวิชาในสาขาวิชาเอกเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน (ยกเว้นบัณฑิตจากสาขาวิชาเอกประวัติศาสตร์)

และมีข้อนำสังเกตว่า รายวิชา PSY103 (General Psychology) เป็นรายวิชาบังคับพื้นฐานวิชาเดียว ที่บัณฑิตทุกสาขาวิชาเอกเห็นว่ามีประโยชน์ต่อการทำงาน เช่นเดียวกับ รายวิชาในสาขาวิชาเอกของตน และเป็นหนึ่งในรายวิชาที่ทันสมัยด้วย ที่เป็นเช่นนั้น อาจเป็นเพราะรายวิชา PSY103 เป็นรายวิชาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมและการวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์ (Chiang Mai University Bulletin 1979/1980 No 2202) โดยเนื้อหาวิชาแล้วเป็นรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคน และการประยุกต์เนื้อหาวิชาให้ใช้ประโยชน์ให้กับชีวิตประจำวันที่มีความจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลทั่วไป ดังนั้นเมื่อบัณฑิตได้ทำงานจึงได้ใช้วิชานี้กับชีวิตประจำวันและการทำงานได้มาก

นอกจากนี้ บัณฑิตยังเห็นว่ารายวิชา HIST103 (A Survey of World Civilization I) HIST104 (A Survey of World Civilization II) และ MATH100 (A Development of Mathematics) เป็นรายวิชาที่ใช้ประโยชน์ในการทำงานน้อย เช่นเดียวกับเห็นว่า เป็นรายวิชาที่ล้าสมัยด้วย สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์บัณฑิตในเขตอำเภอเมือง เชียงใหม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อาชีพของบัณฑิตส่วนใหญ่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างเอกชน (ดูรายละเอียดในตารางที่ 16) ลักษณะงานเป็นงานด้านธุรกิจ โอกาสที่จะได้ใช้รายวิชาทั้งสามนี้จึงมีน้อย (นอกจากบัณฑิตที่ประกอบอาชีพเป็นครูสอนวิชาประวัติศาสตร์จึงได้ใช้ประโยชน์จากรายวิชา HIST103 และ HIST104) และอาจจะเป็นเพราะ การเรียนการสอนในรายวิชาเหล่านี้เน้นเนื้อหาวิชาการมากกว่าการนำไปประยุกต์ให้ใช้ได้กับการทำงานด้วย ทางด้านประโยชน์ในการทำงานของรายวิชาทั้งสามนี้ ก็มีใช้หมายความว่ารายวิชาทั้งสามดังกล่าวจะไม่มีประโยชน์เลยทีเดียว ในความเป็นจริงแล้วบัณฑิตอาจได้ใช้ประโยชน์จากรายวิชาเหล่านั้นในทางอ้อมโดยที่บัณฑิตไม่รู้ตัว และจากตารางที่ 5 บทที่ 4 นี้เองที่บัณฑิตบ่งว่าได้ใช้ประโยชน์จากวิชาเลือกนอกล่าสุด ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับรายวิชาทั้งสามดังกล่าว เป็นการชี้ให้เห็นว่า รายวิชาเลือกที่บัณฑิตเลือกศึกษายังใช้ประโยชน์ได้น้อยกว่า เพียงแต่ข้อมูลที่ได้ไม่เด่นชัดเท่ารายวิชาทั้งสามดังกล่าว ขณะเดียวกันถ้าพิจารณาถึงความจำเป็นที่ต้องจัดให้บัณฑิตมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ศึกษาวิชาทั้งสามเหล่านี้ต่อไปอีกหรือไม่ คงจะต้องกลับมาศึกษาปรัชญาของการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเหล่านี้ ซึ่งจะพบว่า เป็นความพยายามของสถาบันที่จะผลิตบัณฑิตที่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านศาสตร์ ศิลป์ จิตใจ และสติปัญญา นั่นคือ ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบตามความหมายของ "มนุษยศาสตร์" นั่นเอง

4. ด้านการเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา บัณฑิตส่วนใหญ่เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา 2 - 3 ครั้งใน 1 ภาคการศึกษา ตรงกับผลการสัมภาษณ์บัณฑิตที่ตอบว่า เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาไม่น้อยนัก โดยจะขอพบเมื่อถึงเวลาลงทะเบียนเรียน บอกเพิ่ม และลดกระบวนวิชาที่เรียน ซึ่งพบว่า การเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา เป็นประโยชน์ต่อการได้รับความรู้ความสามารถขณะศึกษาของบัณฑิต

ร้อยละ 23 ซึ่งค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับ การคบเพื่อน และการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา (ร้อยละ 45-46 ตารางที่ 7 บทที่ 4) และยังเป็น การชี้ให้เห็นถึง สัมพันธภาพระหว่างบัณฑิต กับอาจารย์ที่ปรึกษาที่เป็น ไปตามหน้าที่มากกว่าความสนใจซึ่งกันและกันอย่างแท้จริง สอดคล้อง กับข้อเสนอแนะของบัณฑิตส่วนใหญ่ ที่ต้องการให้อาจารย์ที่ปรึกษาของตนมีความเป็นกันเอง มีเวลา และเข้าใจนักศึกษามากขึ้น (ดูรายละเอียดในตารางที่ 25 บทที่ 4) และตรงกับลำเนาวิ ขจรศิลป์ (ในศาสตร์อุดมศึกษา 2530) ที่บ่งว่าคุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดีนั้น ควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่มีความเมตตา กรุณา ใจกว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา ฯ ล ฯ

5. ด้านกิจกรรมนักศึกษา พบว่า บัณฑิตเคยร่วมกิจกรรมนักศึกษา ร้อยละ 85.5 โดย เข้าร่วมเป็นสมาชิกในชมรมคณะมากที่สุด กิจกรรมนักศึกษาจึงเป็นแหล่งความรู้ความสามารถที่สำคัญแหล่งหนึ่งขณะที่บัณฑิตศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย เช่นเดียวกับ การได้รับความรู้ความสามารถ จากการเรียนการสอนในชั้นเรียน การศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุด การคบเพื่อน เป็นต้น และเมื่อ สำเร็จการศึกษาบัณฑิตยังบ่งว่า กิจกรรมศึกษามีประโยชน์ต่อการทำงานค่อนข้างมาก โดยเฉพาะด้านการปรับตัวให้เข้ากับงานและเพื่อนร่วมงาน (ร้อยละ 76.9) ด้านมนุษยสัมพันธ์ (ร้อยละ 73.9) รวมทั้งการทำงานในด้านอื่น ๆ เช่น การวางแผน การเตรียมงาน และการเป็นผู้นำ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ ต้องการผลิตบัณฑิตให้เป็นคนที่มีคุณค่าทางด้านต่าง ๆ นอกจากวิชาชั้นที่ตนศึกษาแล้ว คือจัดให้นักศึกษา มี Social Life, Moral และ Intellectual (นพพร สิงห์พุกธำกร และไพรัช ตรีการศิริเนห์ ใน เอกสารทางวิชาการ : การจัดทำวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย แผน ผลิตนาการศึกษาระยะที่ 6 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มพท. มปป. : 216) อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า บัณฑิตได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการจัดกิจกรรมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยว่า สถาบันควรมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ให้นักศึกษารับรู้เกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมกิจกรรมนักศึกษาให้มากขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมเพื่อสังคม (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 27 บทที่ 4) ข้อเสนอแนะนี้ อาจจะชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมนักศึกษาที่เป็นอยู่นั้น เป็นกิจกรรมกันเองค่อนข้างมาก และเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการโดยนักศึกษากลุ่ม บางพวก (ผลจากการสัมภาษณ์บัณฑิตและจากแบบสอบถาม)

6. ด้านปัญหาขณะศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ บัณฑิตส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่อง การลงทะเบียนเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ไม่ได้ตามต้องการ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะการลงทะเบียนเรียนในแต่ละภาคการศึกษา มหาวิทยาลัยจะจัดให้นักศึกษาลงทะเบียนเรียนตามลำดับชั้นปี ราย วิชาเลือกบางวิชานักศึกษาจากสาขาวิชาอื่น หรือจากคณะอื่นสามารถเลือกเรียนรายวิชานั้น ๆ ได้ นักศึกษาชั้นปีถัด ๆ มาซึ่งลงทะเบียนภายหลัง จึงไม่สามารถลงทะเบียนเรียนได้ นอกจากนี้ อาจจะมีสาเหตุมาจาก วิธีการสอนและการประเมินผลการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนแต่ละท่าน

ซึ่งกล่าวขานต่อ ๆ กันมา ทำให้ นักศึกษายายามหลีกเลี่ยงการลงทะเบียนเรียนในรายวิชาที่ อาจารย์ผู้สอน และอาจเป็นเพราะนักศึกษาส่วนใหญ่พยายามเลือกเวลาที่สะดวกกับตนเองใน บางตอน (Section) จึงทำให้กลายเป็นปัญหาที่ยากแก่การแก้ไข ทางด้านรายวิชาในสาขาวิชา เอกก็มีปัญหาในเรื่องนี้เช่นเดียวกัน แต่มีความรุนแรงน้อยกว่าเพราะนักศึกษามีความจำเป็นต้อง ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาเอกของตนอยู่แล้ว นักศึกษาไม่มีทางเลือก ต้องพยายามลงทะเบียน เรียนให้ได้ มิเช่นนั้นจะไม่สามารถจบการศึกษาตรงตามกำหนดได้

ปัญหาที่สำคัญรองลงมาคือ วิธีการสอนของอาจารย์ไม่น่าสนใจ ซึ่งบัณฑิตส่วนหนึ่งได้ให้ สัมภาษณ์ว่าอาจารย์ผู้สอนบางท่านไม่มีการดัดแปลงหรือปรับปรุงเทคนิคการสอน และเอกสาร คำสอน (Lecture Note) นักศึกษาสามารถใช้สมุดจดบันทึกคำสอนได้ต่อ ๆ กันมาในรุ่นหลัง ๆ สอดคล้องกับการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลภายในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อาทิ ผู้บริหาร ระดับสูง ผู้บริหารระดับภาควิชา คณาจารย์ และกลุ่มบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย ในประเด็นของ คุณภาพอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัย พบว่า อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ได้ศึกษาวิชาการมาเฉพาะ สาขา ยังขาดความรู้ และทักษะในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ (กองแผนงาน มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ มพท. มปป. : 55) ถ้าพิจารณาถึงอุปกรณ์การเรียนการสอนในความคิดเห็นของบัณฑิต แล้ว ก็พบว่า มีไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ และไม่ทันสมัย (คูตารางที่ 26 บทที่ 4) จึงน่าจะ เป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้วิธีการสอนของอาจารย์ไม่น่าสนใจ ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการสำรวจ ของกองแผนงาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ดังกล่าวข้างต้นเช่นกัน

7. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบัณฑิต ด้านลักษณะของอาจารย์ผู้สอนที่ดี จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา ด้านภาษาสากลหลัก (ภาษาอังกฤษ) กลุ่มภาษารอง (ภาษาไทย ภาษา ฝรั่งเศส และภาษาเยอรมัน) กลุ่มแนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมาของมนุษย์ (จิตวิทยา ประวัติ ศาสตร์ และ ปรัชญา) และกลุ่มที่จัดการเกี่ยวกับวารสาร สิ่งพิมพ์ เทคโนโลยี และอื่น ๆ (การ สื่อสารมวลชน บรรณารักษศาสตร์ และบ้านและชุมชน)พบว่า พบว่ามีความแตกต่างกันที่ 0.05 ใน ด้านการดัดแปลงเนื้อหาวิชาให้ทันสมัยอยู่เสมอ โดยบัณฑิตจากกลุ่มสาขาวิชาเอกการสื่อสารมวลชน บรรณารักษศาสตร์ และบ้านและชุมชน เห็นว่า อาจารย์ผู้สอนที่ดีควรมีลักษณะดังกล่าวนี้ มากกว่าความคิดเห็นของบัณฑิตจากกลุ่มสาขาวิชาเอก ภาษาไทย ภาษาฝรั่งเศสและภาษาเยอรมัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื้อหาวิชาของกลุ่มสาขาวิชาเอกการสื่อสารมวลชน บรรณารักษศาสตร์ และ บ้านและชุมชน มีความจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์และการเคลื่อนไหว ใหม่ ๆ ตลอดเวลา เนื่องจากเป็นการทำงานที่เกี่ยวกับหนังสือ ข่าวสารวิทยุ ข่าวสารโทรทัศน์ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ การดัดแปลงเนื้อหาวิชาจึงมีความจำเป็นมากกว่าสาขาวิชาอื่น ๆ โดยเฉพาะ สาขาวิชาเอกภาษาไทย ภาษาฝรั่งเศส และภาษาเยอรมัน แต่เมื่อจำแนกตามวิธีการสอบ คัดเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่แล้ว พบว่าไม่มีความแตกต่างกันในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้

อาจเนื่องมาจากประสิทธิภาพในการคัดเลือกนักศึกษา โดยระบบโควตาภาคเหนือให้ผลไม่แตกต่างจากการคัดเลือกรวมเข้าของทบวงมหาวิทยาลัย โดยมีข้อน่าสังเกตว่า ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นด้านการถ่ายทอดความรู้ และการดัดแปลงเนื้อหาวิชาให้ทันสมัยอยู่เสมออยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง เช่นเดียวกับเมื่อจำแนกตามสาขาวิชาเอก ข้อค้นพบนี้อาจเป็นผลมาจากวิธีการสอนและการถ่ายทอดวิชาความรู้ของอาจารย์ไม่น่าสนใจ และเอกสารคำสอนที่ไม่ค่อยได้รับการปรับปรุงหรือดัดแปลงให้ทันสมัยสอดคล้องกับสภาพสังคมและภาวะการทำงานทำในปัจจุบัน บัณฑิตจึงมีความคิดเห็นในลักษณะอาจารย์ผู้สอนที่ดีทั้งสองด้านดังกล่าวค่อนข้างสูงกว่าด้านอื่น ๆ

8. จากการวิจัยพบว่าบัณฑิตส่วนใหญ่ใช้เวลา 1-6 เดือนในการทำงานทำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มุกดา ศรียงค์ และคณะ (2524) ที่ติดตามผลบัณฑิตจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า บัณฑิตใช้เวลา 6 เดือน หลังสำเร็จการศึกษาในการทำงานทำ

การที่บัณฑิตสามารถทำงานทำได้ในระยะเวลาไม่นานนัก อาจมีสาเหตุมาจากสภาวะเศรษฐกิจของประเทศคือ ชื่อเสียงของสถาบัน สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา ภูมิฐานะ ความรู้ความสามารถของบัณฑิต บุคลิกภาพ เหล่านี้เป็นต้น นอกจากนี้อาจเป็นเพราะความตั้งใจจริงในการทำงานทำของบัณฑิตที่ต้องการมีงานทำ จึงเป็นการชี้ให้เห็นว่าบัณฑิตจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีคุณภาพเพียงพอกับสภาพตลาดแรงงาน อย่างไรก็ตามจากการสำรวจสภาวะการดำเนินงานทำของบัณฑิตคณะวิชาต่าง ๆ เปรียบเทียบกัน พบว่า บัณฑิตจากคณะมนุษยศาสตร์เป็นหนึ่งในบัณฑิตสามคณะวิชา ที่มีปริมาณว่างงานมากที่สุด แต่สิ่งนี้ก็ได้หมายความว่าบัณฑิตคณะมนุษยศาสตร์ที่ไม่ได้งานทำนั้นคือยคุณภาพ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการจัดการศึกษาในคณะวิชานี้ยังคงดำเนินตามแนวคิดของการจัดการศึกษาศิลปศาสตร์ (Liberal Arts) และมนุษยศาสตร์ที่เน้นการสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ และเป็นคนดีของสังคม (Sheila Schwartz 1970 : 1)

ในรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพการทำงานงานของบัณฑิต พบว่า บัณฑิตได้งานทำเป็นพนักงานหรือลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 44.5 และบรรจุเป็นข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 36.5 นอกนั้นประกอบอาชีพส่วนตัว การที่สัดส่วนของผู้ได้งานทำในบริษัทเอกชนสูงกว่าข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ อาจเป็นเพราะการจำกัดอัตราการรับบรรจุข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ในขณะที่ธุรกิจเอกชนยังพอขยายตัวได้ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่ในเขตอำเภอเมือง ผลของการวิจัยยังพบว่าบัณฑิตได้ทำงานอยู่ในภาคเหนือ ร้อยละ 43 ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาภูมิภาคได้ประการหนึ่ง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ต้องการผลิตกำลังคนเพื่อการพัฒนาภูมิภาค (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2528 : 195) อย่างไรก็ตามบัณฑิต ร้อยละ 38 ได้ทำงานอยู่ในภาคกลาง โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 30 ค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับการทำงานอยู่ในภูมิลำเนาเดิมของตน(ร้อยละ

32.5) นอกนั้นกระจายปฏิบัติงานอยู่ทั่วประเทศ

ด้านความตรงและไม่ตรงของสาขาวิชาเอกต่อการทำงาน บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ทำงานค่อนข้างตรงกับสาขาวิชาของตน ร้อยละ 69.5 ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของบัณฑิตที่เห็นว่าวิชาเอกเป็นวิชาที่มีประโยชน์ต่อการทำงานมากที่สุด อย่างไรก็ตามบัณฑิต ร้อยละ 29.5 ได้งานทำค่อนข้างไม่ตรงกับสาขาวิชา อาจมีผลมาจากธุรกิจเอกชนเปิดรับบัณฑิตจากสาขาวิชาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งบัณฑิตอาจใช้วิชาโท หรือวิชาอื่น ๆ เพื่อการทำงาน และในบางรายอาจเป็นความช่วยเหลือให้ได้งานทำในหมู่เครือญาติ และยังมีข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ บัณฑิตในกลุ่มนี้มีความคิดเห็นว่าตนมีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงานสูงกว่าบัณฑิตที่ได้ทำงานตรงตามสาขาวิชาด้วย ทั้งนี้อาจเป็นผลจากการปรับตัวของบัณฑิตกลุ่มนี้ที่มีความต้องการในการเรียนรู้งานจากผู้ร่วมงาน (ดูภาคผนวก ก. ตารางที่ 17)

สำหรับรายได้จากการทำงานของบัณฑิตพบว่าอยู่ในช่วง 3,000-4,000 บาท ต่อเดือน (ร้อยละ 46) โดยบัณฑิตได้ทำงานอยู่ในตำแหน่งพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมากที่สุด รองลงมาคือ หัวหน้างานหรือผู้บริหารระดับต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบัณฑิตที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 24 - 29 ปี และเพิ่งได้งานทำไม่เกิน 2 ปี (ร้อยละ 49.5) ในขณะที่เดียวกันพบว่า บัณฑิตบางกลุ่มมีรายได้ค่อนข้างสูง คือ มากกว่า 6,000 บาท ต่อ เดือน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะหน่วยงานที่บัณฑิตปฏิบัติหน้าที่อยู่ เช่น หน่วยงานประกันภัย ประกันชีวิต หรืองานที่ได้ค่านายหน้าจากการขายสินค้า งานสถานทูต และการทำธุรกิจส่วนตัว ซึ่งบัณฑิตตอบมา ร้อยละ 17 (ดูตารางที่ 14 บทที่ 4) แต่อย่างไรก็ตามพบว่าบัณฑิตมีปัญหาในการทำงานในเรื่องภาระงานมากเกินไปเป็นอันดับแรก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ลดาพร รวีรัฐ (2524) ที่มุ่งว่ามหาวิทยาลัยวิทยามีปัญหาด้านภาระงานมากเกินไป ที่บัณฑิตคณะมนุษยศาสตร์มีความคิดเห็นเช่นนี้อาจเป็นผลมาจากความไม่คุ้นเคยกับการทำงานมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับการเป็นนักศึกษาที่รับผิดชอบแต่ในเรื่องเรียนเพียงอย่างเดียว จะเห็นว่าบัณฑิตบางกลุ่มเท่านั้นที่ทำงานพิเศษในระหว่างศึกษา (ร้อยละ 21 ดูตารางที่ 7 บทที่ 4) และส่วนใหญ่ก็เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งถึงแม้กิจกรรมนักศึกษาจะฝึกให้นักศึกษารู้จักการทำงาน และการรับผิดชอบงานก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ฝึกและเตรียมตัวนักศึกษาสำหรับการประกอบอาชีพอย่างแท้จริง ในการทำกิจกรรม ไม่มีกฎเกณฑ์ที่เข้มงวด ใครจะทำหรือไม่ ไม่มีการบังคับ ต่างกับการทำงานจริง ในสังคมที่นายจ้างหรือหน่วยงานต้องใช้ประโยชน์จากบัณฑิตอย่างคุ้มค่า ส่วนปัญหาในการทำงานอันดับรองลงมา คือ ปัญหารายได้น้อย ที่เป็นเช่นนี้บัณฑิตอาจมีความคิดเห็นว่าระดับเงินเดือน 3,000-4,000 บาทต่อเดือน ยังไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายและการเก็บออม เมื่อเปรียบเทียบกับสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เครื่องอุปโภค บริโภค และบริการต่าง ๆ ต่างเชยราคาสูงขึ้น โดยรายได้ระดับนี้ช่วยให้บัณฑิตสามารถใช้จ่ายได้อย่างพอดีในแต่ละเดือน นอกจากบัณฑิตที่มีนิสัยเก็บออม และไม่เที่ยวเตร่ที่จะพอใจกับรายได้ระดับนี้ แต่ถึง

แม้ว่าบัณฑิตจะมีปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว ก็ยัง พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51.5) ไม่เคยเปลี่ยนงานทำเลย รองลงมาเคยเปลี่ยนงานทำ 1 ครั้ง เช่นเดียวกับผลการสัมภาษณ์บัณฑิตที่พบว่า บัณฑิตประมาณครึ่งหนึ่ง ไม่เคยเปลี่ยนงานทำ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการแข่งขันด้านการทำงานทำในปัจจุบันของบัณฑิตมีสูงมาก การตัดสินใจเปลี่ยนงานทำ จึงจำเป็นต้องไตร่ตรองอย่างดี ด้านบัณฑิตที่เปลี่ยนงานทำนั้น อาจเป็นผลมาจากการเข้าทำงานในครั้งแรก เป็นโอกาสเดียวในขณะนั้นที่บัณฑิตได้รับ บัณฑิตจึงเข้าทำงานเพื่อเรียนรู้ และหาประสบการณ์จากการทำงาน ดีกว่าว่างงาน เมื่อพบว่ามีงานใหม่ที่ดีกว่า บัณฑิตจึงตัดสินใจเปลี่ยนงานทำ

9. แหล่งความรู้ความสามารถในการทำงาน พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ ได้รับจากงานที่ทำ (ร้อยละ 34.89) รองลงมาได้รับจากการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 28.27) เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ เยาวลักษณ์ ตียาภรณ์ (2524) ที่พบว่า สิ่งที่ช่วยให้บัณฑิตรุ่นรหัส 07-15 ของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ คือ สิ่งใหม่ ๆ ที่เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับงานที่ทำมากกว่าได้รับจากการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย ซึ่งจากการสำรวจของ กองแผนงาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ก็พบว่าหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ยังมีประสิทธิภาพไม่เต็มที่เท่าที่ควร ควรที่จะจัดให้มีความสอดคล้องกันระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในทางตรงกันข้ามถ้าพิจารณาแนวคิดของการจัดการศึกษาในสายมนุษยศาสตร์แล้ว จะพบว่าการศึกษาในหมวดวิชานี้ มีจุดมุ่งหมายในการยกระดับคุณภาพคนให้สูงขึ้น ให้สามารถรับใช้สังคมได้ดีขึ้น เป็นการศึกษาที่เรียกว่า knowledge for its owns sake (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2528 :96, Encycyclopedia Americana 1983 : 292) และถ้าพิจารณาถึงสาขาวิชา 10 สาขา ที่เปิดสอนในคณะวิชานี้แล้ว ผู้วิจัยจะขอจำแนกเป็นสองสาย คือ สายวิชาชีพ ได้แก่ การสื่อสารมวลชน (อาชีพผู้สื่อข่าว นักจัดรายการวิทยุ โทรทัศน์ นักประชาสัมพันธ์ ฯลฯ) จิตวิทยา (ครู อาจารย์แนะแนวในโรงเรียน วิทยาลัย เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล) บรรณารักษศาสตร์ (ครู อาจารย์บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ประจำห้องสมุด) และสายกึ่งวิชาชีพ ได้แก่ กลุ่มวิชาภาษาต่าง ๆ บ้านและชุมชน ประวัติศาสตร์ และปรัชญา ซึ่งบัณฑิตกลุ่มนี้อาจจะประกอบอาชีพเป็นนักแปล ล่าม ครู อาจารย์ ค้าขาย ไกด์นำเที่ยว และอาชีพอื่น ๆ ได้อีก ซึ่งอาชีพเหล่านี้ส่วนใหญ่ต้องประยุกต์ความรู้ความสามารถของตนเองมาใช้ และที่สำคัญมักจะเกิดจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ในการทำงาน โดยบัณฑิตกลุ่มนี้มีปริมาณมากกว่าบัณฑิตในสายวิชาชีพดังกล่าว จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ให้บัณฑิตเห็นว่าแหล่งความรู้ความสามารถในการทำงานส่วนใหญ่อยู่ที่งาน ด้านการติดตามผลบัณฑิตในต่างประเทศนั้น โด널ด์ โรเบิร์ต ฮีลบูท (Donald Robert Heilbuth 1985) ได้ศึกษาวิจัยแผนการจัดการเรียนการสอน สาขาวิชาจิตวิทยาของ Morningside College พบว่า ประสบความสำเร็จสูง การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยช่วยให้บัณฑิตมีความรู้ความสามารถ และพร้อมที่จะทำงาน ส่วนมานูเอล เอ็มปาซิโก-โมลินา (Manuel M, Pacheco-Molina 1985) ติดตามผลทาบบัณฑิตจาก Merida program พบว่า

บัณฑิตสามารถนำความรู้ความสามารถและประสบการณ์ ขณะศึกษาไปใช้ทำงานได้เป็นอย่างดี

10. เปรียบเทียบความรู้ความสามารถในการทำงานของบัณฑิตจำแนกตามสาขาวิชา เอก พบว่ามีความแตกต่างกันที่ 0.05 ในด้านความเชื่อถ้อยยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน โดยบัณฑิตกลุ่มสาขาวิชาภาษาอังกฤษมีความรู้ความสามารถในด้านนี้มากกว่า บัณฑิตจากกลุ่มสาขาวิชาเอก การสื่อสารมวลชน บรรณารักษศาสตร์ และบ้านและชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากสาขาวิชาการ สื่อสารมวลชน บรรณารักษศาสตร์ และบ้านและชุมชน ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นสาขาวิชาที่ เพิ่งเปิดดำเนินการเรียนการสอน เมื่อเปรียบเทียบกับคณะนิเทศศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะวารสารศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีการผลิตบัณฑิต มาก่อน รวมทั้งบัณฑิตเหล่านั้น ได้ออกไปสร้างชื่อเสียงให้กับสถาบันมานานกว่าด้วย และนอกจากนี้ อาจเป็นผลมาจากการแบ่งกลุ่มเพื่อการวิจัยครั้งนี้ที่แบ่งกลุ่มบัณฑิตออกเป็น 4 กลุ่มสาขาวิชา โดย มีกลุ่มสาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาเดียวที่ไม่ได้รวมกลุ่มกับสาขาวิชาอื่น ๆ ต่างกับสาขาวิชาอื่น ที่ประกอบด้วย สาขาวิชาเอกมากกว่า 2 สาขาวิชา ผลจากการตอบแบบสอบถามของบัณฑิตบาง สาขาวิชา อาจทำให้ข้อมูลมีความผันแปรได้มาก (ดูค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใน ตารางต่าง ๆ) และนอกจากนี้อาจเป็นผลมาจากการใช้ประโยชน์ในรายวิชา PSY103 ที่บัณฑิต สาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ ได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการทำงาน โดยวิชา PSY103 อาจสามารถ ช่วยให้สัมพันธ์ภาพในกลุ่มผู้ร่วมงานเป็นไปด้วยดีมากกว่า บัณฑิตจากกลุ่มสาขาวิชาเอกการสื่อสาร มวลชน บรรณารักษศาสตร์ และบ้านและชุมชน ที่ไม่ได้ใช้วิชา PSY103 ในการทำงาน (ดูรายละเอียดในตารางที่ 6 บทที่ 4) แต่อย่างไรก็ดีเมื่อจำแนกตามระบบการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาใน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันในทุก ๆ ด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นด้าน ความรู้ความสามารถอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในด้านการรับผิดชอบในงานที่ตนได้รับมอบ หมาย บัณฑิตมีมากที่สุด เช่นเดียวกับการจำแนกตามสาขาวิชา เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ความรู้ความสามารถในด้านความสัมพันธ์อันดีกับผู้บังคับบัญชา และการใช้ทรัพยากร เช่น วัสดุ แรงงาน ที่มีอยู่อย่างประหยัด พบว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าความรู้ความสามารถในด้านอื่น ๆ ซึ่งอาจ มีผลมาจากความเคยชินด้านการเข้าพบผู้ใหญ่ เช่น อาจารย์ที่ปรึกษา ทำให้บัณฑิตไม่คุ้นเคยกับการ เข้าพบผู้บังคับบัญชา ส่วนความสามารถในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดนั้น อาจเป็นเพราะการ เรียนการสอนและการฝึกอบรมจากสถานศึกษาตั้งแต่เยาว์วัยที่ไม่ได้ฝึกฝนให้นักเรียน นักศึกษา ได้ สัมผัสกับการทำงาน หรือภาคปฏิบัติที่เข้มงวดเพียงพอ ทำให้บัณฑิตขาดความชำนาญ และต้องใช้ เวลาในการเรียนรู้งานได้มากขึ้น

11. เปรียบเทียบคุณลักษณะในการทำงานของบัณฑิต จำแนกตามสาขาวิชาเอก พบว่า มีความแตกต่างกันที่ 0.05 ในด้านความรอบคอบในการทำงาน และการติดตามผลการทำงาน ของตนเอง โดยบัณฑิตกลุ่มสาขาวิชาเอกภาษาไทย ภาษาฝรั่งเศส และภาษาเยอรมัน มีคุณลักษณะ

ในด้านนี้สูงกว่าบัณฑิตจากกลุ่มสาขาวิชาเอกการสื่อสารมวลชน บรรณารักษศาสตร์ และบ้านและชุมชน และสูงกว่ากลุ่มสาขาวิชาเอกจิตวิทยา ประวัติศาสตร์ และปรัชญา ตามลำดับ ซึ่งพอที่จะอธิบายได้ว่ากลุ่มสาขาวิชาเอกภาษาไทย ภาษาฝรั่งเศส และภาษาเยอรมัน เป็นผู้ศึกษาเกี่ยวกับด้านภาษาซึ่งมีความละเอียดในด้านเนื้อหาวิชาค่อนข้างมาก บัณฑิตจึงมีความเคยชินกับการฝึกฝนตนเองให้มีความรอบคอบ และติดตามผลการทำงานของตนเองในระหว่างศึกษา จนเป็นนิสัยที่สำคัญประการหนึ่งของผู้ที่เรียนมาทางด้านนี้

ข้อเสนอแนะ

1. การผลิตบัณฑิตเพื่อการพัฒนากุมิภาค

จากการวิจัยพบว่า บัณฑิตคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ทำงานอยู่ในภาคเหนือ ร้อยละ 43 จากการเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ ของบัณฑิตที่อยู่ในภาคเหนือร้อยละ 53.5 ถึงแม้ว่าจะเป็นข้อมูลที่น่าสนใจ แต่ผู้วิจัยก็ยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยรวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง ควรหาแนวทางในการหล่อหลอมบัณฑิตให้มีจิตสำนึกที่จะกลับไปทำประโยชน์ให้กับท้องถิ่นของตนหรือภูมิภาคแถบเหนือให้มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ต้องการผลิตผู้รู้ออกไปพัฒนากุมิภาคแถบเหนือให้มากขึ้น

2. หลักสูตรและการสอน

จากการวิจัยพบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ต้องการให้มีการปรับปรุง และดัดแปลงเนื้อหาวิชาที่เปิดดำเนินการด้านการเรียนการสอนของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ บัณฑิตต้องการให้หลักสูตรมีความทันสมัย และสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงของสังคมให้มากขึ้น สถาบันควรพิจารณาหลักสูตรอย่างละเอียด และหาแนวทางว่า สถาบันและอาจารย์ ควรมีบทบาทอย่างไร ในการผลิตบัณฑิตมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ให้มีความมั่นใจว่าพวกเขาจะสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทัดเทียมกับบัณฑิตจากสถาบันอื่น ๆ รวมทั้งสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมได้อย่างเป็นสุข สมดังเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาคณะมนุษยศาสตร์

นอกจากการพิจารณาด้านหลักสูตรแล้ว สิ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่กันไป คือ การถ่ายทอดวิชาความรู้ของอาจารย์ จากการวิจัยพบว่า ลักษณะอาจารย์ผู้สอนที่ดี ที่สำคัญมากประการหนึ่งคือ ต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้ได้ดี ขณะเดียวกันพบว่า ปัญหาและอุปสรรคอันดับสองของบัณฑิตขณะศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย คือ ปัญหาวิธีการสอนของอาจารย์ สถาบันจึงควรจัดสัมมนาทางวิชาการที่เน้นทางด้านเทคนิควิธีการสอน และการถ่ายทอดวิชาความรู้แบบใหม่ ๆ ให้กับคณาจารย์ของคณะอย่างสม่ำเสมอ และควรหาวิธีการในการพัฒนาอาจารย์ด้วยวิธีการต่าง ๆ

3. ความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะ ในการทำงานของบัณฑิต

จากการวิจัยพบว่า ความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะ ในการทำงานของบัณฑิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี และดีมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นด้าน ๆ พบว่า ความรู้ความสามารถด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น วัสดุ แรงงาน เวลา อย่างประหยัดคุณลักษณะในการทำงาน ด้านการตั้งปัญหาและหาวิธีการแก้ไขปัญหาไว้วงหน้า และความมั่นคงทางอารมณ์นั้น บัณฑิตมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีน้อยกว่าความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะ ในการทำงานด้านอื่น ๆ สถาบันควรพิจารณาหาแนวทางในการพัฒนาบัณฑิตในจุดอ่อนเหล่านี้ เพื่อให้บัณฑิตมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีความพร้อมทางกาย ใจ และความสามารถ

4. บริการของมหาวิทยาลัย

จากการวิจัยพบว่า บริการของมหาวิทยาลัยที่บัณฑิตให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก คือ บริการห้องสมุด บัณฑิตต้องการให้มีการเพิ่มเอกสาร ตำรา หนังสือ ผลงานวิจัย และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ให้มากขึ้น และพอกับความต้องการใช้ ให้มีความทันสมัยทันเหตุการณ์ สถาบันควรพิจารณาด้วงบประมาณในส่วนนี้ให้มากขึ้น เพราะในปัจจุบันมหาวิทยาลัยต้องบริการทั้งนักศึกษา อาจารย์ และประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะนักศึกษาในชั้นปีสุดท้าย ที่ต้องทำวิทยานิพนธ์ ปัญหาพิเศษ และการสำรวจวิจัยต่าง ๆ มีความต้องการใช้บริการนี้มาก ในอนาคต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จะต้องมีการเปิดดำเนินการเรียนการสอนในหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาต่าง ๆ มหาวิทยาลัยจึงควรพิจารณาว่าควรจะต้องปรับปรุงสำนักหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะให้ดี และอำนวยความสะดวกในการศึกษา และวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะ ในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามผลบัณฑิตมนุษยศาสตร์หรือบัณฑิตจากคณะอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่อย่างสม่ำเสมอ อาจเป็นระยะเวลาทุก ๆ 5 ปี เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณา และศึกษาจุดดีและจุดไม่ดีของการจัดการเรียนการสอนของสถาบันต่อไป

2. ควรติดตามผลการทำงานของบัณฑิต ในลักษณะ เปรียบเทียบความคิดเห็นของบัณฑิต และผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตเอง ซึ่งจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของบัณฑิตที่ใกล้เคียงมากขึ้น